

Mívesen formált jelképek

Badacsonyi Sándor emlékkiállítása

LÓSKA LAJOS

Vigadó Galéria, 2019. II. 5. – IV. 21.

Mielőtt Badacsonyi Sándor (1949–2016) munkásságát méltatnám, érdemes kitekin-tenünk arra a közegre, amelyben létrejött és fejlődött ez a művészet, vagyis az 1970-es évek közepétől az 1990-es évek végéig tartó időszakra. Ez az etap részben a puhuló kádári diktatúra kora volt, melynek ellentmondásos-ságára jellemző, hogy még a 80-as években is tiltottak be kiállításokat, és távolítottak el alkotásokat a bemutatótermekből. Emlékezzünk csak Bukta Imrének és Samu Gézának a Pataky Művelődési Központban rendezett, majd néhány nap elteltével bezárt közös kiállítására (1982), vagy Wahorn Andrásnak az italbolt előtt elshuhanó, minisztert szállító fekete Mercedes-gépkocsis rajzára, amelyet stílusosan egy miniszterhelyettes távolított el a tárlatról. Sokak számára mégis a nyugalom, a kiteljesedés évei voltak ezek. A 60-as évekbeli fejlődésnek köszönhetően a következő évtizedben – Badacsonyi legaktívabb alkotói periódusában – is születtek figyelemre méltó eredmények a sokszorosító grafikában. Megerősödött például a fotó szerepe a képzőművészetben, új technikákat – szita- és ofszetnyomás – honosítottak meg és alkalmaztak. Az aprólékos, míves technikák közkedveltsége ennek ellenére sem szűnt meg. 1970-ben készült Rékassy Csabának az egyik legkvalitatívusabb karca, a *Pálinkafőzde*, de utalhatnánk Gross Arnoldnak, Gyulai Líviusznak vagy Gácsai Mihálynak számos nyomtatára is.

Jelentős időszakról van szó azért is, mert igen sok kitűnő grafikus kezdte pályáját akkoriban. Közülük most csak néhányat említenék, a tárgy részletekből, tárgymorzsákból építkező Szemethy Imrét, az expresszív, tüskés stílust kialakító Banga Ferencet, a társadalmi visszásságokat feltáró, „szociografikát” művelő Somogyi Győzöt, és a sort még folytathatnám.

E rövid korrajz után térjünk vissza Badacsonyi Sándorhoz, aki 1974-ben végzett a Képzőművészeti Főiskolán. Művészetéről megállapíthatjuk, hogy az évtized második felében már teljesen kiforrott, komplett egész. 1975-ben Szemethy Imre bemutatja grafikáit az *Élet és Irodalomban*, szerepel a Miskolci Grafikai Biennálékon, majd a 80-as

évek közepétől ecsetrajzaival a salgótarjáni Országos Rajzbiennálékon. 1984-ben ott találjuk munkáit az Óbuda Galériában megrendezett *Szürrealista grafika* című tárlaton Almásy Aladár, Felvidéki András és Szemethy Imre műveinek társaságában. 1987-ben bemutatkozik a Vigadó Galériában, majd 2005-ben a Bank Centerben.

Az 1986-ban Salgótarjában megrendezett első gyűjteményes tárlatáról, ahol a kiállított lapokon szinte már valamennyi karakteres Badacsonyi-motívum megtalálható, a következőképpen ír Tóth Elemér a *Művészet* című folyóiratban: „A nógrádi megyeszékhely múzeumának törekvése, hogy a rajzbiennálékon, a tavaszi tárlatokon részt vevő művészek időnként önálló kiállítással is bemutatkozhasanak a közönségnek. Így került sor Badacsonyi Sándor ötven művének bemutatására. A míves grafikai lapok között ott vannak a főiskolás idők ceruzarajzai, a művész eddigi munkásságának gerincét alkotó, a 70-es évek második felétől született rézkarok s az utóbbi esztendő ecsetrajzai. Tehát minden eddig vállalt tartalom és technika jelen van a tárlaton.”¹

Ha Badacsonyi pályáját, stílusát el akarjuk helyezni, azt mondhatjuk, hogy munkássága valahol közepén található a hivatalos művészetnek elkötelezett és az avantgárd indíttatású grafikusok között. Nem tartozik egyik táborba sem. Kifejezőmódja és mondandója révén a klasszikusokból (Dürer, Rembrandt) táplálkozó, finoman esztétizáló, mívesen dolgozó alkotókhoz (Rékassy, Gyulai) köthető, de ő a klasszicizmust melankóliává, manierizmussá alakítja, sőt lapjain megtalálhatók a szürreális elemek is. Számos műve figyelmet érdemlő, például az *Arcnélküli ember*, a *Poe világa*, a *Vitatkozók*, részletesebben azonban csak háromról szólnék. A *Várákozás* (1976) című rézkarca akár Dürer *Melankóliájának* átdolgozása, paródiája is lehetne. A képtér közepén ülő, fejét könyökére támasztó öregasszonyt fák és madarak, furcsa, szabálytalan geometrikus formájú idomok, négyzet alakú dobozok veszik körül. A kiállítás katalógusában Révész Emese is szól a művész melankolikus hajlamáról. Ez a melankólia azonban inkább a szkepticizmusra és a lemondásra utal, arra a felismerésre, hogy az adott körülmények megváltoztathatatlanok. A gondolatot így fogalmazza meg Földényi F. László: „Az újkori művészet formaproblémájában a reneszánsz melankolikus paradox helyzetére ismerünk rá. A személyiség végtelen önállóságra törekszik, ám jutalma a rezignáció, annak belátása, hogy éppen az egyedül kívánatos emberi

LESEKEDŐK (nőkön)

11/100

Badacsony: 1978-97

BADACSONYI SÁNDOR: *Leskelődők*, 1978, rézkarc, papír, 245×244 mm
HUNGART © 2019

állapot megvalósítása lehetetlen. Mindenható kíván lenni, de kétségbeesés lesz rajta úrrá: senki sem látja olyan jól az emberi létezés korlátozottságát, mint az, aki át is akar lépni ezeken a korlátokon”²

A melankolikus felhang mellett a lapok másik meghatározó eleme a szimbolizmus. A *Leskelődők* (1978) című rézkarc akár Zsuzsánna története is lehetne, csak itt az élemedett korú férfiak nem fürdőzés közben, hanem természeti környezetben figyelik (az

egyik távcsővel) a fiatal meztelen nőt. De a nyomat jelentéstartománya ennél gazdagabb, utalhat a fiatal-ságra, a szerelemre és az elmúlásra is.

A művész egyik viszonylag késői, 1998-ban készült karca, a *Duchamp műterme* azt bizonyítja, hogy az avantgárd is foglalkoztatta, de mindenekelőtt közös szenvedélyük, a sakk, amelyre konkrét utalást is találunk az aprólékosan kivitelezett, tárgyakkal, rekvizitumokkal telezsúfolt atelier-ben.

Badacsony Sándor grafikáinak szereplői nagyrészt szimbolikus, a mitológiából (szirének, szatírok, Léda), a Bibliából (Júdás) kölcsönzött alakok, olykor Shakespeare, Dante, Defoe, Poe szereplői. Konkrét jelképei az

Duchamp műterme

Æ. A. IV/XV.

Badacsonyi

elmúlásra utaló vénember, a szerelmet és a fiatalságot megszemélyesítő mezítelen lány, az árulást jelképező Júdás. Gyakran furcsa állatok, ősgyíkok és groteszk madarak is benépesítik kompozícióit. Jó példája ennek a IV. Országos Rajzbiennálén látható, a jelen tárlaton sajnós nem szereplő ecsetrajza, az *Idomár* (1987), amelyen az idős, nagyorrú állatszélídítő mellett hatalmas, pelikánformájú madár és sárkánygyík áll, Kovács Tamás képzeletbeli állatainak közeli rokonaiként.

BADACSONYI SÁNDOR: *Duchamp műterme*, 1998, rézkarc, papír, 298×244 mm, HUNGART © 2019

A tárlat azt is bizonyítja, hogy a mese és a mítosz soha nem vész ki a művészetből, gondoljunk csak Gabriel García Márquez örökbecsű *Száz év magány* című regényére, amelyben a képzelet mindig a valóság előtt jár.

Jegyzetek

- 1 Tóth Elemér: Badacsonyi Sándor grafikái, *Művészet*, 1986/6, 57–58.
- 2 Földényi F. László: *Melankólia*, Kalligram, Pozsony, 2015, 143.